

TÜRK DİLİ 1

BİLİMSEL BAKIMDAN DİLİN ÖZELLİKLERİ:

- Dil, bir sistemdir.
- Dilin temeli sestir, doğal olarak öncelikle sözlü anlatım aracıdır.
- Dilde nedensizlik ilkesi esastır.
- İlkel dil, gelişmiş dil ayrımı yoktur.
- Dilin üretim yetisi sınırsızdır.
- Her dil, ait olduğu toplumun gereksinimlerine cevap verebilecek yeterliktedir.
- Dil, toplumsal katmanlara göre değişir. Dil, klasik terminolojideki ifadesiyle ağız, şive, lehçe gibi 'değişke'lerden oluşur.
- Ana dili, öğrenilen değil; edinilen ve kuşaktan kuşağa aktarılan bir sistemdir.
- Dil, toplumsal ve ulusal bir kurumdur.
- Dil, insanı konu alan her bilim dalıyla yakından ilgili doğal bir iletişim aracıdır.
- Dil, hem araç hem malzeme hem de bu aracı ve malzemeyi kullanan sistemdir.
- Diller arasında benzerlikler ve ortaklıklar olabilir.

- Ses ve anlam arasında mistik bir bağ kurmaya çalışan DİNG-DONG KURAMINA göre, dil ilkel insanın nesnelere sesle anlatmaya çalışmasından doğmuştur.
- İnsan dillerinin hayvan seslerinin taklidi esasına dayandığını ileri süren YANSIMA KURAMI;
- Dilin doğuşunu insanın duygularını ifade etmesiyle ilişkilendiren ünlem kuramı;
- Dilin kökenini insanların çalışırken yaptıkları iş birliği aracılığıyla açıklayan ETKİLEŞİM KURAMI;
- Dilin doğuşunu insanın güneş karşısındaki duygularını dile getirdiği a/ağ seslerine bağlayan GÜNEŞ DİL KURAMI

Türkçe, akraba oldukları henüz kesinlik kazanmayan Altay dilleri grubu içinde yer alır.

Yaşayan Dünya dilleri arasında, en eski yazılı belgelere sahip olan dil, Türk Dili'dir.

KUZEY KIPÇAK TÜRKÇESİ: Kıpçak Türklüğünün yazı dilidir. Asıl Kıpçak sahasında yani Karadeniz'in kuzeyinde bu lehçeyle oluşturulan en önemli eser Avrupalılar tarafından yazılmış olan **Codex Cumanicus**'dur. Altınordu döneminde oluşan edebî dilin devamıdır. Asıl eserleri Mısır'da **Kölemenler** zamanında yazılmıştır.

DOĞU (ÇAĞATAY) TÜRKÇESİ: **Müşterek Türkistan Türkçesi** olarak da anılan Çağatay Türkçesi; esas dil malzemesi bakımından Uygur, Karahanlı çizgisinin devamıdır.

Türkçe yaşadığı coğrafyanın kültürel zenginlikleri ile KISIRLAŞMAYAN bir dildir. Türkçe zorunlu ders olması Tanzimat Döneminde gerçekleşmiştir.

TÜRK ALFABESİ:

- 29 harf, 2 ayırıcı işaret vardır.
- Sesçil (fonetik) bir alfabedir.
- Temel Latin alfabesindeki bazı harflerden ayırıcı işaretlerle yeni harfler yapılmıştır.
- Ses-yazı karşılıklığı esastır.

Birinci heceden sonra o/ö ünlüleri bulunan sözcükler yabancı kökenlidir: kolo, kontör, moloz, pantolon, şantör vb. sözcükler yabancı kökenlidir.

Türkçe kökenli sözlerde istisnai birkaç sözcüğün dışında birincil uzun ünlü bulunmaz: var + ol->/vârol-/. dağ > /da/. yağ > /yâ/.

GENELLEŞME: Başlangıçta kişi adı, marka adı vb. özel ad olan sözcükler genelleşerek belirli bir türün genel adı hâline gelebilir. Türkçede jilet (tırış bıçağı yapımcısı İngiliz Gillette'in adından), neskafe (tescilli Nescafe ürün adından) sanayağı (marka adından), **selpak (marka adından)** vb.

ADLAR: Adlar, canlı, cansız bütün varlık ve kavramları karşılayan sözcüklerdir.

Zarflar **zaman** (dün, bugün, şimdi), **yer ve yön** (ileri, geri, içeri, dışarı, yakın, uzak), **niteleme ve tarz/ durum** (iyi, kötü, böyle, şöyle, akıllıca), **azlık-çokluk/ölçü** (en, daha, pek, çok), **soru** (acaba, niçin) bakımlarından sınıflandırılır.

Tarihi dönemlerdeki kimi biçim birimlerin dil bilgisel işlevlerini yitirerek bugüne ulaşmasına **FOSİLLEŞME** denir.

ÜNLÜ TÜREMESİ

ÜNLÜ TÜREMESİ	Örnek
Söz içinde	azcık > azıcık, dar > daracık
Ağızlarda	limon > ilimon, Rumeli > Urumeli
Batı dillerinden kopyalanan sözcüklerde	İng. steam > istim, Fr. station > istasyon
İki ünsüzle başlayan yabancı kökenli sözcüklerde (söyleviste)	Fransa > /Fıransa/, grev > /grev/
Türkçenin ses sistemine aykırı iki ünsüzü ayırmada	Ar. cebir > cebir, Ar. resm > resim, Ar. şabr > şabr

GERMEN DİLLERİ: Bu grubun içinde **Almanca, İngilizce, İsveççe, Norveççe, Danca ve İzlanda** dili yer alır.

1890'larda Orhun yazıtlarının okunması, kısa sürede yankı bulmuştur ve yazıtlarla ilgili Osmanlı'da ilk yapılan yayın **Pek Eski Türk Yazısı** adıyla **Necip Asım'a** aittir.

UYGUR ALFABESİ: Esasen toplam 18 harften oluşan bu alfabe de Türkçenin yazımı için son derece yeterlidir, ancak uzun bir süre büyük bir kültür birikiminin taşıyıcısı olması ona hatırı sayılır bir önem ve değer yüklemiştir. **Kullanım alanları ve süresi dikkate alındığında bir Türk alfabesi kimliği kazanmıştır. Uygur Alfabesi kaynağını SOĞUT Alfabesinden almaktadır.**